MIT HJEM ER
HVOR
MIT HJERTE ER

'MIT HJEM ER HVOR MIT HJERTE ER'

FRAFLYTTEDE UNGES AKTIVE DELTAGELSE I DET LOKALE KULTURLIV SOM EN RESSOURCE FOR UDVIKLING AF YDEROMRÅDER

BORNHOLM ● VESTERÅLEN 2013

CRT
CENTER for REGIONAL- & TURISMEFORSKNING
norden

MIT HJEM ER
HVOR
MIT HJERTE ER

Center for Regional og Turismeforskning
Stenbrudsvej 55
DK-3730 Nexø
www.crt.dk

Af Lene Rømer og Karin Topsø Larsen
Oktober 2013

Projektet er finansieret med støtte fra Nordisk Ministeråds Demografiprogram og udviklet i samarbejde med:

Vesterålen Regionråd, Norge

Austurbrú, Østisland

Bornholms Regionskommune

Arts and Crafts Bornholm

Herrmann International

Hamilton Workshop

RAPPORTEN INDEHOLDER:

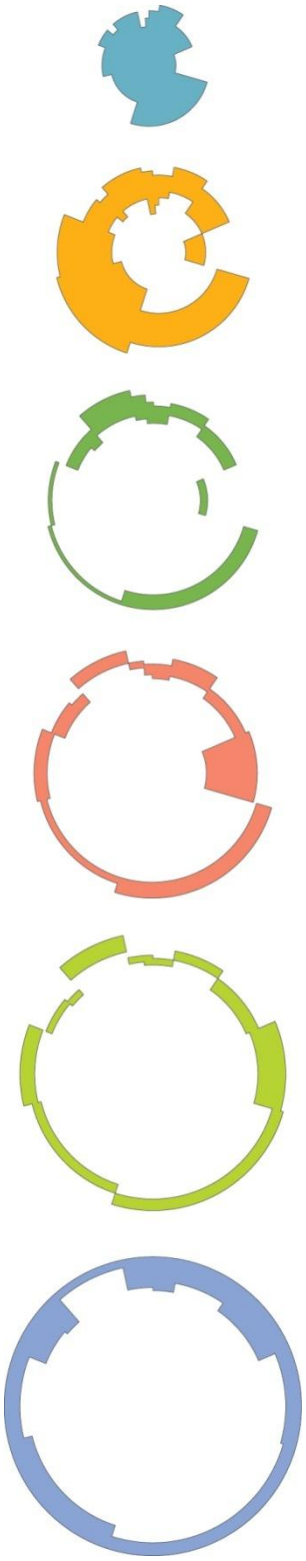

KORT BESKRIVELSE AF PROJEKTET: 'MIT HJEM ER HVOR MIT HJERTE ER'

SARAH HAMILTONS HISTORIE

RESULTAT AF UNDERSØGELSE AF FRAFLYTTEDE UNGE FRA BORNHOLM

VISUALISERING AF SPØRGESKEMAUNDERSØGELSENS RESULTATER

GRAFISK VISUALISERING

DELTAGERE PÅ KREATIV WORKSHOP PÅ BORNHOLM SEPTEMBER 2013

BESKRIVELSE AF UDVALGTE AKTIVITETER PÅ BORNHOLM

'UNGE FRAFLYTTERE PUSTER NYT LIV I DERES HJEMEGN'
ARTIKEL AF JOURNALIST BINE MADSEN

MIT HJEM ER
HVOR
MIT HJERTE ER

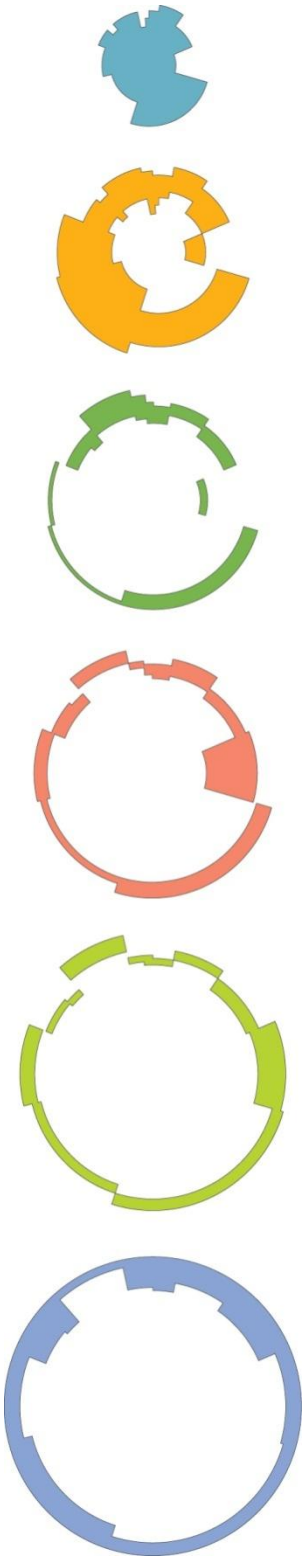

MIT HJEM ER
HVOR
MIT HJERTE ER

KORT BESKRIVELSE AF PROJEKTET: 'MIT HJEM ER HVOR MIT HJERTE ER' BORNHOLM ● VESTERÅLEN 2013

Vi må se på unge fraflyttede med nye øjne og anerkende den ressource som de udgør!

Det var udgangspunktet for den undersøgelse som Center for Regional- og Turismeforskning (CRT) i Nexø i 2013 iværksatte sammen med unge fra henholdsvis Bornholm, Østisland og Nordnorge.

Udgangspunktet var et tidligere projektsamarbejde omkring udviklingen af Creative Communities på Island, og her blev det tydeligt, at de tre øer Island, Vesterålen og Bornholm deler fælles demografiske udfordringer, men det perspektiv som man i Nordnorge har anlagt på lokale unge fraflyttede, er ganske nytænkende i en dansk kontekst.

Normalt ser man de fraflyttede unge som et dræn af ressourcer på Bornholm, men i Norge vender man blikket, og ser dem som en aktiv kraft, som kommer tilbage i perioder, laver noget, alle kan være rigtig stolte af og giver energi tilbage til lokalområdet. Det ville vi gerne lære af på Bornholm.

Modellen som Bornholm lærte at kende hedder 'Tilbagestrøm' og har eksisteret siden år 2000 som en både politisk, økonomisk og kulturelt satsning på de fraflyttede unge fra øgruppen Vesterålen.

Det viste sig, at fordi man ikke tvinger en tilbageflytning ned over de unge mennesker – et krav om, at de skal slå sig ned for tid og evighed – men i stedet inviterede dem til, i en kortere eller længere periode, at komme og vise, hvad de kan, så var der faktisk flere end oprindeligt antaget, der slog sig ned permanent.

Projektet fik navnet 'Mit hjem er hvor mit hjerte er', og i løbet af foråret, sommeren og efteråret 2013 tog unge eksilbornholmere, embedsmænd, forskere og kunstnere fra Bornholm fat på arbejdet med at undersøge, synliggøre og støtte de ressourcer, som unge fraflyttede bornholmere repræsenterer og anvender aktivt, for eksempel gennem sociale og kulturelle aktiviteter, i de lokalområder, de oprindeligt stammer fra.

Ideen om at arbejde med det man kalder de stedbundne ressourcer på en ny måde, er relevant på Bornholm hvor events som blandt andet festivalen 'Wonderfestiwall', strandfesten 'Vang Pier Beach Party', karnevallet 'Svaneke Beach Party, kokkekonkurrencen 'Sol over Gudhjem' og filmfestivalen 'Bornshorts' er aktuelle eksempler på initiativer som unge fraflyttede bornholmere organiserer på øen, og dermed skaber aktivitet, energi og synlighed både for de fastboende, de fraflyttede, vennerne i København og øens mange turisterne. Uddybende beskrivelse findes senere i rapporten.

Konkret var målet med udviklingsprojektet at afdække de metoder, der er anvendt i Vesterålen til kortlægning af en ressourcebank, samt bringe denne viden i anvendelse til kortlægning af en mere generel oversigt over de ressourcer, i aldersgruppen 20-35 år, der er tilgængelige for Bornholm, samt videndele metodisk med Vesterålen og Østisland.

Af de ca. 360 personer der flytter tilbage til Bornholm over en 4-årig periode, er ca 200 indenfor projektets målgruppe. På baggrund af tal fra Vesterålen estimeres det at projektet vil bidrage til at 200 unge vil bevare tilknytningen til Bornholm samt at yderlige +25 unge på sigt vil være tilbageflyttere.

Vi opstillede følgende undersøgelsesspørgsmål:

- Hvilke aktiviteter deltager unge fraflyttede bornholmere i på Bornholm?
- Hvilke af disse aktiviteter kan vi kategorisere og typologisere som kreative ressourcer?
- I hvilken grad bliver Bornholm specifikt tilvalgt som det sted hvor aktiviteterne gennemføres?
- Hvilke årsager og motiver ligger bag de unges tilvalg af Bornholm som lokalitet?

Og vi gennemførte følgende aktiviteter:

1. Kortlægning af Bornholms aktive, kreative og engagerede unge ved hjælp af:
   a. Survey: Der gennemføres en internetbaseret survey målrettet unge fra Bornholm i alderen 20-35 år.
   b. Opfølgende mapping med indhentning af uddybende oplysninger.
2. Studiebesøg til Vesterålen Kommune i Norge.
3. Udarbejdelse af metode og visuel præsentation af map/kortlægning.
4. Afholdelse af kreativ workshop hvor resultaterne formidles.

På spørgsmålet om hvorvidt vi fik svar på vores spørgsmål må vi konkludere følgende:

- Vi har en betydelig mere nuanceret oversigt over de aktiviteter som unge fraflyttede bornholmere deltager i på Bornholm.
- Vi har ikke nærmet os en definition af kreative ressourcer – men vi har et billede af hvordan de unge kan være og i praksis er en ressource for Bornholm. Dette beskrives yderligere i rapporten.
- Vi er kommet lidt dybere i forståelsen for de motiver for at deltage i aktiviteter på Bornholm, som de unge drives af. Men vi savner fortsat et analyseapparat, en typologisering af de unges engagement, som kan anvendes til videre forståelse af eventuelle nye indsatser.

Sidstnævnte vil vi meget gerne arbejde med i et fremtidig projektsamarbejde, ligesom det er vort mål at projekts metodeudvikling og resultater skal udvikles ydereligere og implementeres i Vesterålen og Island i samarbejde med vore nordiske projektpartnere.

Vi vil gerne i særlig grad takke partnerne i projektet: Vesterålen i Norge, Østisland, Bornholms Regionskommune, Arts and Craft Association Bornholm, Herrmann International og ikke mindst de unge wild cards!
Tak for energi, engagement, dedikation, kreativitet og de mange mange timer I har lagt som 'glædestimer' i projektet.

Lene Rømer, projektleder
Center for Regional- og Turismeforskning
Bornholm, oktober 2013

SARAH HAMILTON

Jeg er født på Frederiksberg hospital af min mor som dengang snakkede en dejlig gebrokken dansk/engelsk. Vi flyttede til Bornholm da jeg var tre.

Jeg blev 4 år den første sommer. På vores altan havde jeg udsigt udover Allinge havnefest; med kæmpe orkester og candyfloss boder. Jeg var helt overbevist om at det var alt sammen for mig. Og min mor sagde aldrig noget for at jeg sku tro andet. Det var dagen hvor jeg blev forelsket i Øen og besluttede mig for at her skulle vi blive for evigt.

Der havde jeg frihed og al den foder jeg ku ønske mig til mit meget fantasifulde hovedet. Min hjerne består af virkelig mange prikker. Mine prikker er forbundet på kryds og tværs. Det er produktivt, spændende og ofte forvirrende.

Jeg er opvokset i omgivelser hvor ukurente løsninger er i flertal og talenter som ingen grænser kender... nok der alle mine prikker stammer fra.

Et øsamfund som Bornholm er rammen for tryghed og frihed. For at bryde den og vedligeholde min udvikling er det vigtigt for mig at komme udenfor øens geografiske rammer.

I København boede jeg i syv år, hvor jeg arbejdede med alt fra pædagog medhjælper til gulv chef på Madeleines Madteater; et sted hvor alle sanser bliver plejet og udforsket ved at kombinere smag og duft med musik og performance.

Alt sammen var med til at skabe den professionelle –men også den personlige del af mig.

London har de sidste tre år været scenen hvor jeg har dygtiggjort mig indenfor en af mine passioner; kunst. Jeg går på en af verdens bedste skoler, hvor jeg har lært at føre mine tanker ned på papir; både i tegning, skulptur og strukturen i skrevne opgaver.

Min kunst er ofte bundet i den natur som jeg har boldret mig i næsten hele mit liv. Det er underbevist der jeg finder min tryghed når jeg er i den store by.

At være fysisk ude af min trygheds zone har koncentreret mine evner til at lære, fordybe og overføre til andre af mine mange prikker.

I de ti år jeg har boet væk fra øen har min lyst og behov for løbende tilbagevenden til Bornholm kun vokset. Når jeg kommer hjem til Svaneke i starten af sommeren og møder Susanne der har den lille købmand, og hun kigger på mig med stort smil og siger "så blev det endelig sommer" gør at jeg føler jeg hører til, at jeg har en rolle og fordi jeg er flyttet væk er jeg stadig en del af helheden.

Jeg har lavet marked på havnen, udstillet min kunst og lavet flere slags fester; både store og små.

Guld & Grønne Skove er en fest jeg har holdt de sidste tre år, i biografen i Svaneke. Idéen kom meget umiddelbart af lysten for at bringe by og land sammen. Med venner i København som er dygtige og professionelle DJ's, og et bagland som Bornholm, ville jeg skabe en fest hvor vi kunne finde en ny energi; en aften hvor vi kunne dele – og bytte oplevelser. Men ikke ved at snakke, men ved at danse og mødes under stjernerne.

Det er blevet den ting om året som gør at en gruppe af mine venner kommer på tur; væk fra byen og over på en lille ø som rummer en helt anden ro og mulighed for nærvær.

Jeg ved at de lokale også har stor glæde af, at kommer noget udefra som enten er ukendt – eller bryder nogle usynlige grænser.

Jeg ser dette samarbejde mellem det der er her og det der er der som en fantastisk kilde til udvikling og inspiration... Det sætter flotte spor i os alle. Og vi er uvuderlige for hinanden.

Man flytter faktisk aldrig fra denne ø!

MIT HJEM ER
HVOR
MIT HJERTE ER

NOTAT
RESULTAT AF UNDERSØGELSE AF FRAFLYTTEDE UNGE FRA BORNHOLM

CRT udførte i marts - juni 2013 en spørgeskemaundersøgelse blandt fraflyttede unge fra Bornholm. Spørgeskemaundersøgelsen foregik elektronisk og blev distribueret gennem facebook samt BAGlandets og Wonderfestiwalls netværk. Dette har resulteret i, at vi har fået et relativt højt antal svar, nemlig 164, (vores succeskriterium var minimum 100 svar) men samtidig må vi konstatere, at respondenterne til gengæld er stærkt overrepræsenteret på nogle områder og stærkt underrepræsenteret på andre. Dette uddybes nedenfor.

I juni blev et fokusgruppeinterview gennemført med 5 deltagere med 2 efterfølgende telefoninterviews. Formålet med disse var at kvalificere nogle af de mere "bløde" udsagn om de unges motivationer for at deltage i og arrangere aktiviteter på Bornholm, samt forsøge at forstå nogle af de mekanismer der ligger bag unges beslutninger om at fraflytte Bornholm og andre livsvalg, herunder afdække de unges nuværende tilknytning til øen.

OM RESPONDENTERNE

I alt har 164 respondenter deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, heraf har 124 udfyldt samtlige spørgsmål i skemaet. Undersøgelsen blev formuleret som målrettet unge under 35 år, men fem personer over 35 år har udfyldt et skema. I de følgende resultater er disse besvarelser frasorteret.

Respondenternes gennemsnitsalder er 27,16 år. Der er en stærk overrepræsentation af kvinder, idet 64,2 % af respondenterne er kvinder, mens 35,8 % er mænd. Den største gruppe respondenter er kvinder mellem 21-25 år (28,6 %), herefter henholdsvis kvinder og mænd i aldersgruppen 26-30 år (17,6 % hver), dernæst kvinder i alderen 31-35 år (15,1 %), så mænd i samme aldersgruppe (10,1 %). De mindste aldersgrupper er mænd i alderen 21-25 med 5,0 %, mænd i alderen 17-20 år med 3,4 % og kvinder mellem 17 og 20 år (2,5 %).

Uddannelsesmæssigt havde 30,8 % gennemført en lang videregående uddannelse, 29,2 % en mellemlang videregående uddannelse, 6,7 % en kort videregående uddannelse, 25,8 % en gymnasial uddannelse, 1,7 en erhvervsuddannelse og 2,5 % havde en grundskoleuddannelse som højest gennemførte uddannelse.

Beskæftigelsesmæssigt var 48,3 % i gang med en uddannelse, mens 52,5 % var i arbejde og 3,3 % var uden beskæftigelse. Kombineret med indikator for højest gennemførte uddannelse, kan vi konkludere, at et stort flertal af vore respondenter har en gymnasieuddannelse og er i gang med en videregående uddannelse og en tilsvarende gruppe har gennemført en videregående uddannelse og er i arbejde.

Det er meget tydeligt, at denne spørgeskemaundersøgelse ikke er nået ud til de fraflyttede unge, som har en erhvervsuddannelse som højest gennemførte uddannelse. At denne gruppe unge mangler i undersøgelsen er af stor betydning og det må overvejes hvordan denne gruppe kan inddrages på et senere tidspunkt.

BESVARELSERNE

Fraflytningsårsag

Hvad var den største grund til, at respondenterne fraflyttede Bornholm? På tværs af køn, alder og uddannelsesniveau er svaret entydigt, at de unge primært flyttede grundet, at de skulle starte på en uddannelse.

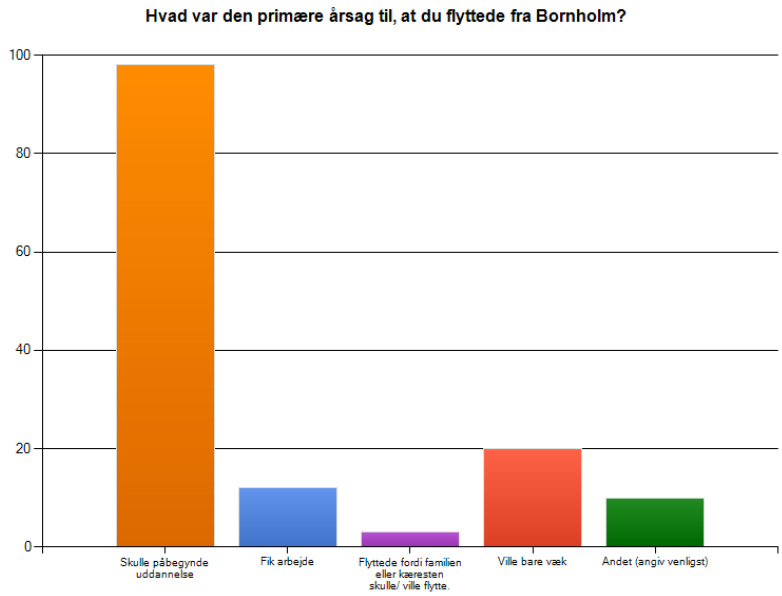

Som det fremgår af ovenstående figur, er den anden mest hyppige årsag til at fraflytte Bornholm, at den unge "bare ville væk". Der er ikke store udsving afhængig af om man er mand eller kvinde, eller om man er under eller over 25 år. Det er dog interessant at bemærke, at hvis man fordeler svarene baseret på respondentens højest gennemførte uddannelse, er den hyppigste fraflytningsårsag fortsat påbegyndelse af uddannelse, men det største antal unge, der indikerer, at de bare ville væk fra Bornholm som en væsentlig årsag, er de hvis højest gennemførte uddannelse er en mellemlang videregående uddannelse.

En del af disse vil være folk, hvis uddannelse udbydes på Bornholm, men som har ønsket et gennemføre den udenfor Bornholm.

Fokusgruppeinterviewet kan supplere disse oplysninger, idet deltagerne gav udtryk for, at der er flere årsager til at man fraflytter Bornholm. Formelt er årsagen, at man søger uddannelse, men mange ved ikke hvad de vil studere, andre tager et sabbat år mellem gymnasiet og deres videregående uddannelse, men flytter alligevel sammen med resten af afgangsårgangen.

Oftest stiller man ikke spørgsmålstegn ved om man skal flytte eller ej, det er et livsvilkår for unge, der har gennemført en gymnasial uddannelse på Bornholms Gymnasium. Hele afgangsårgange og klasser flytter sammen / samtidigt og man arrangerer sig nærmest i enklaver i København, hvor man får hjælp af hinanden, ældre søskende og andre familiemedlemmer.

Ved fokusgruppeinterviewet var en enkelt deltager fra en erhvervsgymnasial uddannelse ved Bornholms erhvervsgymnasium. Denne interviewperson gav udtryk for en helt anden struktur og proces, idet der ikke var samme sammenhold i vedkommendes klasse, som deltagerne fra Bornholms Gymnasium gav udtryk for. Alligevel flyttede det meste af klassen i løbet af det første ½ år efter eksamensafslutning. Sådanne unge står meget alene, når de flytter til København og der er slet ikke samme netværk og tryghedsbase til rådighed som for dimittenderne fra Bornholms Gymnasium.

BESØGSHYPPIGHED

De unge blev spurgt hvor mange gange de typisk er på Bornholm i løbet af et år. Og her er der stor forskel på svarene afhængig af alder, køn og uddannelsesniveau, om end uddannelsesniveau også knytter sig til alder. Først svarene på tværs af alle typer respondenter:

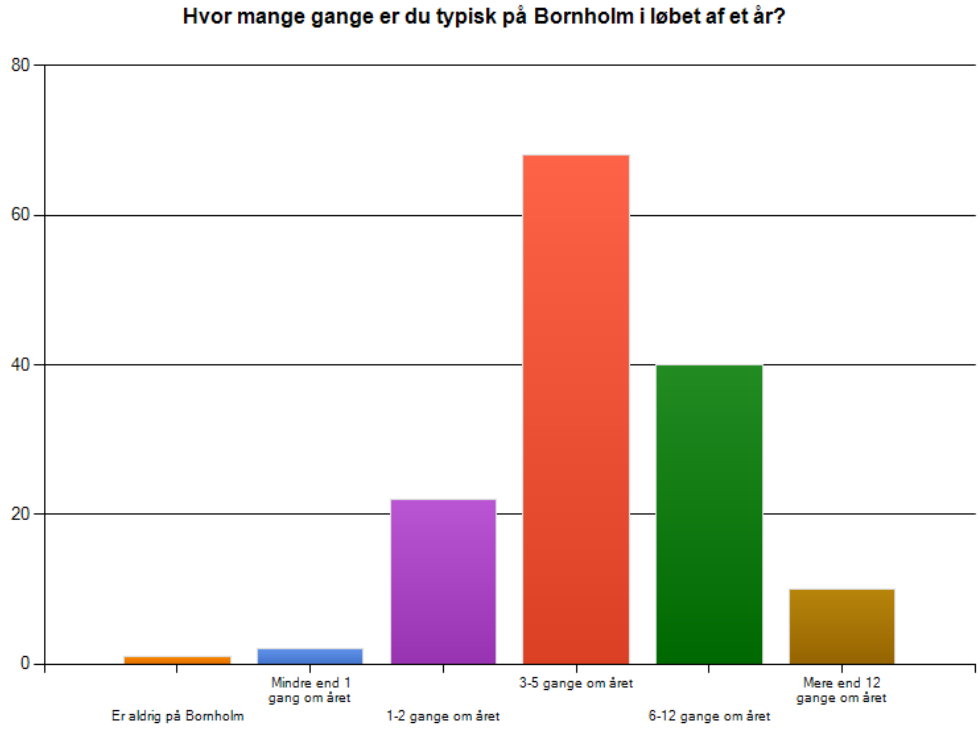

De unge under 25 år er hyppigere – og ikke overraskende – på Bornholm end de 26-35årige. Der er en meget større andel som er på Bornholm mindst én gang hver anden måned eller mere end 1 gang om måneden blandt de unge under 25, end de, der er over 25. Dette er ikke overraskende og viser, at fraflytning fra hjemmet er en flerårig proces, hvor man med tiden knytter flere og flere tætte relationer med andre end den familie, man er vokset op i. Som vi skal se senere, vil dette også have en effekt på, hvor mange aktiviteter man deltager i på Bornholm.

	17-25 år	26-36 år
Mindre end 1 gang årligt		
1-2 gange årligt	8,5 %	17,1 %
3-5 gange årligt	10,6 %	48,7 %
6-12 gange årligt	42,8 %	27, 6 %
Mere end 12 gange årligt	38,3 %	2, 6 %

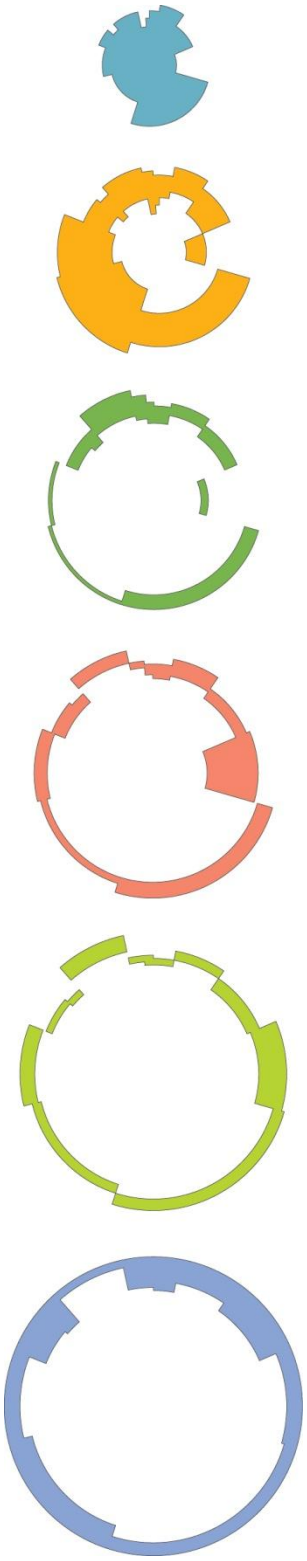

Kønsmæssigt kan nævnes, at mændene er lidt oftere på Bornholm end kvinderne, eller rettere en større andel besøger øen 3-5 gange pr år, mens flere kvinder end mænd blot besøger øen 1-2 gange årligt. Dette er en smule overraskende, da undersøgelsens mandlige respondenter netop ikke er de yngste.

	Kvinder	Mænd
Mindre end 1 gang årligt	0	4, 5 %
1-2 gange årligt	19,0 %	4,5 %
3-5 gange årligt	40,6 %	68,8 %
6-12 gange årligt	32,9 %	29,5 %
Mere end 12 gange årligt	6,3 %	4, 5 %

HVAD BRUGER DE UNGE MEST TID PÅ, NÅR DE ER PÅ BORNHOLM?

Respondenterne blev spurgt hvad de bruger mest tid på, når de er på Bornholm. De kunne vælge mellem: 1) er sammen med familien; 2) er sammen med gamle venner; 3)arbejder for en bornholmsk virksomhed; 4) deltager i et lokalt arrangement eller event; 5) arbejder med interesser fra min dagligdag "ovre"; 6) slapper af og holder ferie; eller 7) andet. Respondenterne skulle indikere på en skala hvilke aktiviteter de brugte mest og mindst tid på. Uanset alder, køn eller uddannelsesniveau havde alle respondenter samme top 3 svar, hvilket delvist kan være relateret til selve formuleringen af spørgsmålet, idet nogle kategorier var "bredere" end andre. Respondenterne er først og fremmest sammen med familie, herefter slapper de af og holder ferie og som tredje tidsforbrugskategori er at være sammen med gamle venner. På en fast fjerdeplads, indikerer respondenterne, at de deltager i events og arrangementer på Bornholm. Det er kun ganske få respondenter der arbejder i en bornholmsk virksomhed.

Der er en del mindre udsving på basis af køn og alder, men der er tale om forholdsvis små tal. Det eneste udsving er de med en mellemlang videregående uddannelse, der i højere grad end andre uddannelsesgrupper, bruger tid på at være sammen med gamle venner og bruger mindre tid på bare at slappe af og holde ferie.

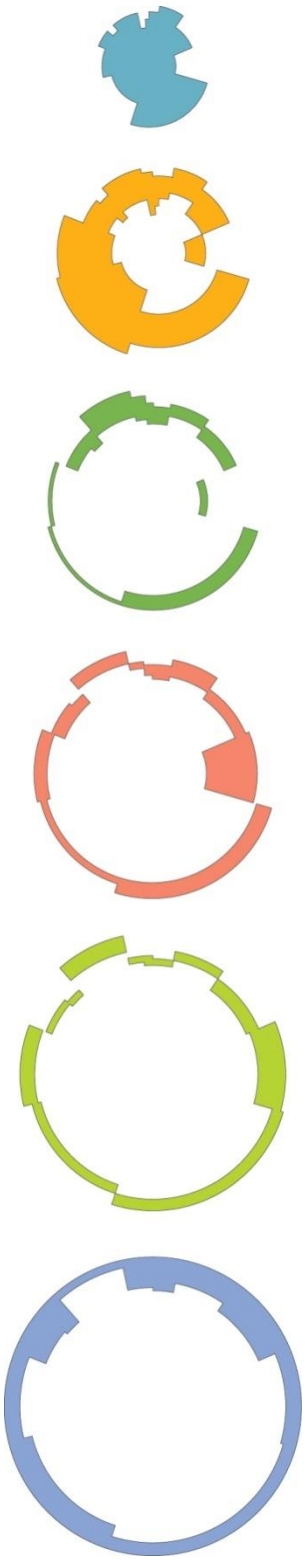

På dette punkt kunne det efterfølgende fokusgruppe interview supplere survey resultaterne. De unge indikerede, at der er forskellige besøgsmønstre som gør sig gældende. En del besøg igangsættes af, at der er familiebaserede begivenheder, som man deltager i og som er den årsag, der udløser beslutningen om at tage til Bornholm en bestemt weekend. Men de interviewede gav udtryk for, at de ofte i den forbindelse kontaktede deres bornholmske venner for at høre om andre er på øen samtidig, hvorefter man sætter hinanden stævne og ses i venskabelige lag eller deltager i et arrangement sammen. Man kan derfor overveje, om de unges venskaber og netværk til hinanden udløser øget rejseaktivitet, idet den enes planlagte besøg bliver den andens impuls til at overveje et besøg på Bornholm.

AKTIVITETER OG BEGIVENHEDER PÅ BORNHOLM

Respondenterne er blevet forespurgt om hvilke typer af aktiviteter og begivenheder de deltager i når de besøger Bornholm. Følgende graf viser den samlede fordeling af svarene.

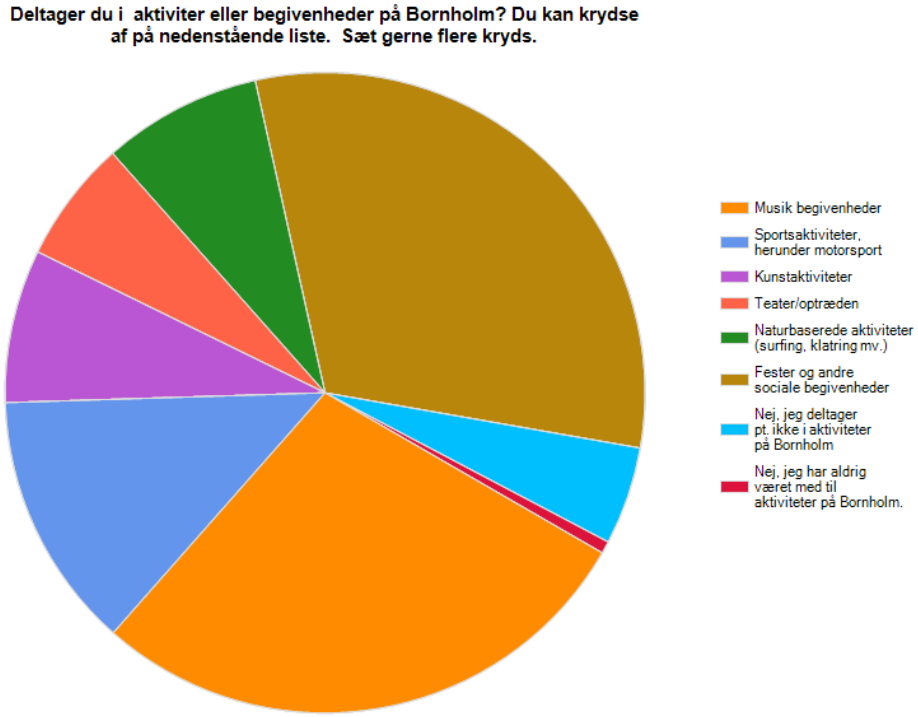

Bemærk, at respondenter havde mulighed for at sætte flere krydser, hvorfor der er ikke tale om en tærte, der sammenlagt giver 100 %.

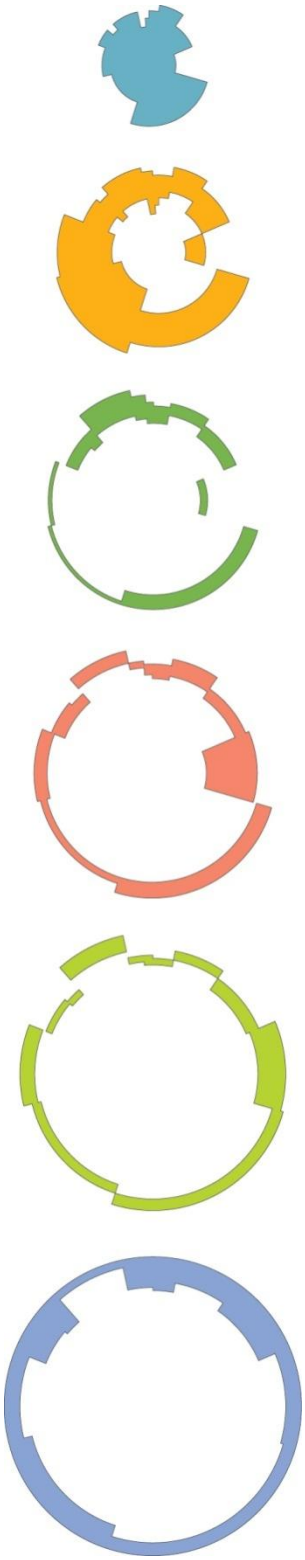

Som det fremgår af oversigtsfiguren har et stort flertal (76 %) respondenter svaret, at de deltager i fester og andre sociale begivenheder, når de er på Bornholm. Ca. 68 % af respondenterne deltager i musik-arrangementer eller begivenheder. De øvrige aktiviteter, er der færre end 50 % der deltager i, men sportsaktiviteter og begivenheder ligger på en klar tredje plads. Enkelte respondenter har indikeret andre aktiviteter end i de kategorier vi have opstillet – det drejer sig om foreningsarbejde og Folkemødet samt Dyrskue og kokkekonkurrencen Sol over Gudhjem.

Kigges der på den kønsmæssige fordeling er det fortsat kategorierne fester / sociale begivenheder, musik og sportsaktiviteter der indgår på en top 3, hvor andelen der svarer fester og musik er relativt højt på 75-76 % (lidt større andel mænd end kvinder), mens andelen der deltager i sportsaktiviteter er langt mindre (33 % af kvinderne og 30 % af mændene). For kvinderne kommer deltagelse i kunstaktiviteter ind på en 4. plads, efterfulgt af teater og naturbaserede aktiviteter. For mændene kommer de naturbaserede aktiviteter ind på en 4. plads, efterfulgt af først teater og til sidst kunst.

Også på tværs af aldersgrupperne er der forskelle. Mens 85 % af de unge på 25 eller under indikerede, at de deltager i fester og sociale begivenheder, gælder dette kun for 69 % af dem over 25. Musik er som sagt den anden hyppigste aktivitet, hvor 83 % af de unge under 25 år deltager i musikbegivenheder, og 60 % af dem over 25 år. Ca. 1/3 af alle både over og under 25 deltager i sportsaktiviteter eller events mens de er på Bornholm. Hvis man er under 25 deltager man på en delt fjerdeplads i kunstaktiviteter og naturaktiviteter, og nederst kommer teater og/eller optræden, men ca. 10 %.

For de unge mellem 26-35 år deltager 22 % i naturbaserede aktiviteter, efterfulgt af 21 % i kunstaktiviteter og 18 % i teateraktiviteter.

Skelnes der til respondenternes uddannelsesniveau er der én interessant afvigelse på overordnet niveau, men der er tale om en lille afvigelse. Det gælder de med en lang videregående uddannelse, hvor en større andel har deltaget i musikbegivenheder end i fester og sociale begivenheder. Der er dog tale om henholdsvis 63 og 60 % der deltager i de to typer aktiviteter, så der er ikke tale om signifikante forskelle. Hos alle uddannelsesgrupper kommer sport ind på en 3. plads.

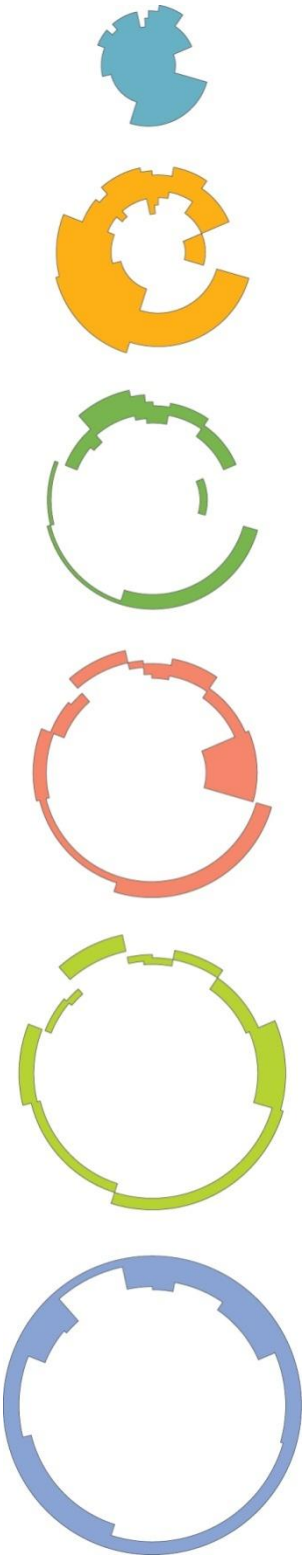

OG HVAD ER DET SÅ FOR AKTIVITETER?

Resultaterne er grafisk bearbejdede og uddybes yderligere i forbindelse med den visualisering der kan se på de efterfølgende sider.

De mest dominerende konkrete aktiviteter introduceres her:

Sociale begivenheder og fester fylder i svarfeltet og der er en del, som "blot" deltager i private familiefester og begivenheder. Der er også en del, som nævner, at de er turister på Bornholm sammen med deres familie og deltager i især kulinariske og kunstneriske/ kulturelle begivenheder og udflugter sammen. Dette spænder fra Sol over Gudhjem og restaurantbesøg til "den årlige familieudflugt til Joboland".

En stor andel nævner dog især samvær med venner og gammel-elevfester. Flere nævner, at gå i byen sammen og deltage i musikbegivenheder som en socialaktivitet sammen med venner. Svaneke Beach Volley og Crazy Fucking julefest nævnes. Tidsmæssigt er der tale om begivenheder som enten er styret af private datoer (fødselsdage, jubilæer etc.) eller udendørs arrangementet om sommeren eller fester i forbindelse med julen og andre helligdage.

Musikbegivenheder fylder meget og her er Wonderfestiwall den hyppigst-nævnte musikbegivenhed. Flere nævner også deltagelse i andre "Wonder-aktiviteter". Mange nævner Musizhuset, Rasch, specifikt jam og flere er frivillige i Muzikhuset. Dertil nævner en del Hammershus Fair Trade koncerten. Enkelte skelner ikke og nævner blot "koncerter på Hammershus". Dertil er der en del, som nævner at de deltager i Havnefester. Disse burde ikke umiddelbart kategoriseres under musikbegivenheder, men da et flertal faktisk nævner Snogebæk Havnefestival kan dette måske kategoriseres som en specifik event. Endelig bliver Gæstgiveren og Udenfor Sæsonen/ TV2 nævnt specifikt.

Sport: her nævnes især Etape Bornholm samt at spille fodbold, herunder Copa Del Hit'en i Nexø, og at dyrke gymnastik som dominerende aktiviteter. En del nævner dog også mere individuelle sportsformer som løb. En del nævner naturoplevelser og aktive sportsudfoldelser sammen; løb i naturen, klatring etc. En enkelt deltager i spejdermarch Bornholm, der både kan kategoriseres som foreningsarbejde, sport og en naturbaseret oplevelse.

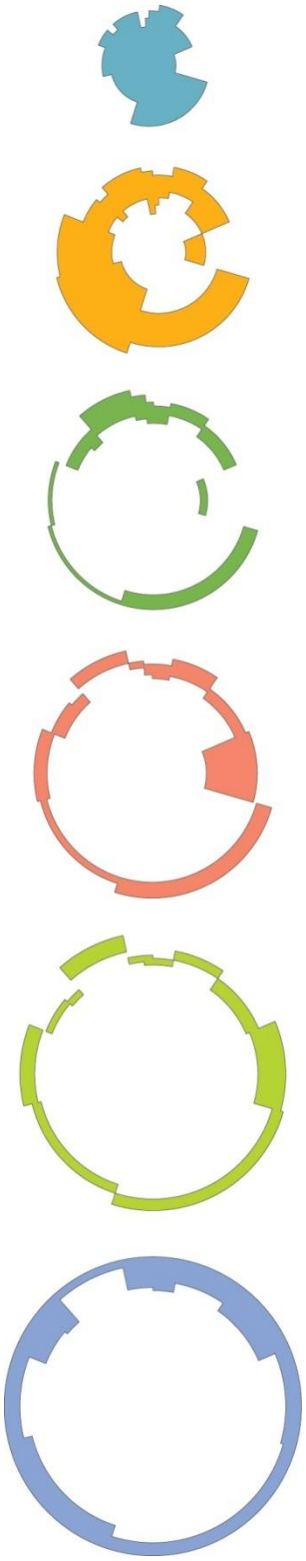

Derudover nævnes specifikke events som Sol over Gudhjem og Folkemødet. Flere er aktive i forskellige foreninger, hvor BAGlandet, og tilflytterindsatsen nævnes ligesom involvering i udvikling af Gudhjem og Arnager nævnes.

Resultaterne er ikke blevet analyseret set i forhold til alder, køn eller uddannelsesniveau.

ARRANGØRER OG DELTAGERE

Adspurgt om respondenterne er med til at arrangere/ organisere nogle af de aktiviteter de deltager i på Bornholm, svarede 28 % af kvinderne og 35 % af mændene ja. Af de der er aktive er 20 % af kvinderne initiativtagere for eventen, mens det gælder for 30 % af mændene.

Fordelt på alder, ser vi, at der ikke er de store udsving, hvad gælder om man er aktiv i gennemførelsen af arrangementet: af de unge på 25 år eller yngre er 30 % med til at arrangere begivenheder, events og komsammen-arrangementer og 31 % af respondenterne over 25 er aktive arrangører. Der er dog stor forskel på om man er initiativetager eller medhjælper, afhængig af alder. Af de aktive under 25 er 39 % initiativtagerne, mens det kun er 15 % af dem mellem 26-35 år.

De respondenter, der har svaret, at de aktivt er med til at arrangere eller initiere events eller arrangementer på Bornholm, er blevet spurgt om i hvilket "regi" eller organisationsform de gør dette og hvad deres motiver er, for at engagere sig. Det skal bemærkes, at antallet af respondenter til denne del af undersøgelsen er omkring 20-35 personer, afhængig af om analysen er baseret på køn eller alder.

Blandt kvinderne er der primært tale om organisering gennem en privat vennegruppe, mens der blandt mændene er en ligelig fordeling mellem en kulturinstitution (f.eks. Musikhuzet), en privat vennegruppe og en privat virksomhed. Blandt de yngste, nævnes kulturinstitutioner som den primære organisationsform, mens gruppen af 26-35årige primært nævner privat vennegruppe som organisationsform. Disse svar kan undre lidt, da mange senere i skemaet indikerer, at de er medlem af f.eks. BAGlandet, men forening er ikke det valg de indikerer her.

Det er også kun de aktive arrangører, vi har stillet spørgsmålet om hvad deres bevæggrunde er, for at medvirke til eller initiere arrangementer på Bornholm. Blandt de under 25 årige, nævnes primært for at fastholde venner, efterfulgt af for at vedligeholde forbindelsen til Bornholm og at dyrke interesser. Blandt de over 25 nævnes først formålet at fastholde sine kontakter til Bornholm, dernæst for at fastholde venner og på tredjepladsen, for at understøtter personlige værdier. Der er ikke væsentlige kønsmæssige forskelle.

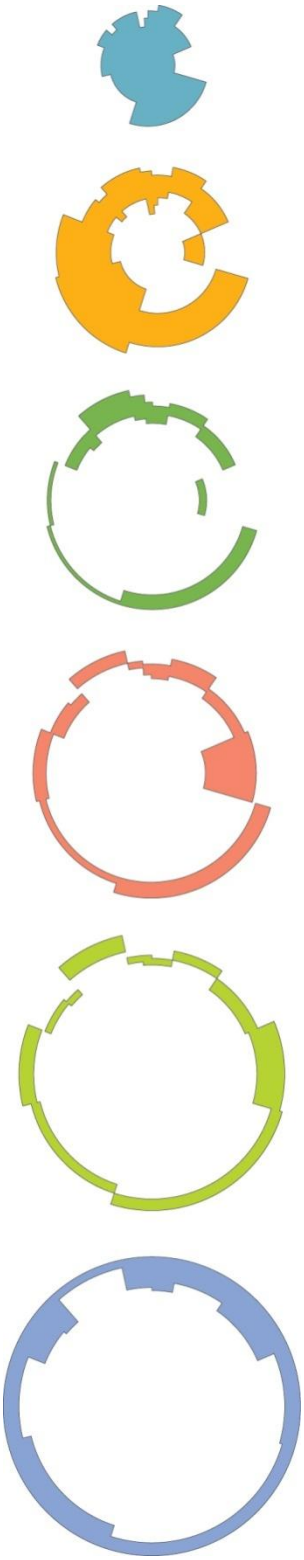

FORENINGER OG NETVÆRK

Samtlige respondenter er blevet bedt at oplyse om de er medlem af en forening eller netværk, der er knyttet til Bornholm, om at identificere hvilken og om at oplyse hvor netværket oprindeligt er knyttet til.

Flere mænd end kvinder er knyttet til foreninger eller netværk fra Bornholm, idet 48 % af de mandlige respondenter oplyser, at de deltager i bornholmske netværk eller foreninger, mens det tilsvarende tal for kvinderne er 36 %. Der er noget der tyder på, at man er mere opmærksom på, at man er tilknyttet en forening eller et netværk jo ældre man bliver, idet kun 36 % af de unge på 25 eller under indikerede de var med i en forening eller netværk, mens 43% af de 26-35 årige indikerede, at de er med i et netværk eller en forening.

Herefter blev respondenterne bedt om at indikere hvilken forening eller netværk de deltager i. Respondenter kunne vælge mellem at krydse af faste kategorier og/eller supplere med yderligere oplysninger. De kunne vælge imellem

1. BAGlandet
2. Anden forening for eksilbornholmere, hvilken?
3. Vennegruppe, hvor de fleste stammer fra Bornholm
4. Facebookgruppe, hvilken?
5. Forening på Bornholm, hvilken?
6. Andet

Et flertal af respondenterne er medlem af BAGlandet. Organiseringsgraden afhænger af alder, køn og uddannelsesniveau. Mens 56 % af de unge på 25 og under er medlem af BAGlandet, gælder det for hele 71 % af respondenterne over 25 år. Og mens 61 % af kvinder er medlem af BAGlandet, gælder det for 72 % af mændene. Blandt respondenterne med en gymnasial uddannelse som højest gennemførte uddannelse er flere medlemmer af venskabs- og andre netværk, end af BAGlandet, mens et flertal af de med en mellemlang og en videregående uddannelse er medlemmer af BAGlandet. For begge køn, aldersgrupper og uddannelsesniveauer gælder, at Top 3 listen består af BAGlandet, vennegrupper og facebook.

For de, som svarede, at de er medlemmer af andre foreninger for eksilbornholmere end BAGlandet, svarer de fleste gymnastik og specifikt gymnastikforeningen Hjemve (kvinder), samt fodbold, hvor Bornholmerholdet nævnes specifikt (primært mænd). Dertil svarede folk Wonderfestiwallforeningen samt Viking Atletik og TIF (Tejn Idrætsforening, formentlig).

Hvad angår **facebook grupper** nævner kvinderne følgende:

Bornholms Gymnasium, klasser fra forskellige folkeskoler, madklub, oplevelernes ø, Sol over Gudhjem, Slettegårdens skibakke, Den bornholmske mafia, Wonderfestiwall, Hjemve, Bornholmere i Odense.

Mændene nævner mange af de samme, men også facebookgrupper for gamle handelsskoleelever, fodboldvenner, debatforum Bornholm, Bornholmerholdet og Bornholm.

For både mænd og kvinder er de hyppigst nævnte grupper deres gymnasieklassevenner og klassekammerater fra folkeskolen.

HVOR STAMMER VENSKABS- OG NETVÆRKSGRUPPERNE FRA?

Næsten samtlige der svarede på dette spørgsmål svarede Bornholms Gymnasium. En del supplerede med netværk fra deres tid i folkeskolen eller på privatskoler eller i enkelte byer, men langt, langt de fleste nævnte gymnasiet.

Dette gør det meget tydeligt, at Bornholms Gymnasium er en væsentlig kulturinstitution, der bærer et stort ansvar for dannelse af de tilknytningsbånd og venskabsnetværk, der danner basis for de unge når de flytter fra Bornholm og yder støtte til at finde bolig, et studiejob og nogle at være sammen med i forbindelse med at flytte hjemmefra. Disse netværk fungerer mange år fremover og danner også udgangspunkt for samvær på Bornholm, når man besøger øen senere i livet.

En interviewrespondent gav udtryk for, at den bornholmske vennegruppe i København var det faste holdepunkt i tilværelsen når man flytter og at man gennem denne gruppe fortsat orienterer sig mod Bornholm og fastholder sine opfattelse af sig selv og identitet som Bornholmer.

Andre input fra fokusgruppeinterviews:

Der opstod en snak om hvor de unge bor, når de er på Bornholm. Langt de fleste bor hos deres forældre, men som tiden går og de eventuelt får børn, kan dette være problematisk både af pladsmæssige hensyn og af hensyn til familielivet som sådan. Man ønsker ikke nødvendigvis at fortsætte med sin rolle som barn, når man er blevet voksen. Nogle vælger at rejse incognito til øen og tilbringe tid sammen med venner, uden at deres forældre ved de er på øen, andre har lejet egne sommerhuse og en enkelt har købt sit eget sommerhus, da tilknytningen til Bornholm er stor, og man ønsker at have sin egen base for andre aktiviteter end de familiebaserede.

Endelig har survey og de efterfølgende interviews samt andre "løse" snakke med unge fraflyttede bornholmere ført til udsagn fra de unge om, at det er befriende, at projekt Nordisk Demografi netop IKKE har en diskurs, der er baseret på tilbageflytnings-strategier. En del unge føler sig presset til at tage stilling til, om de tror de vil flytte hjem igen. Der er ingen af de interviewede, der ønsker at flytte til Bornholm, men det ændrer ikke på deres loyalitet og engagement i øen og dens udviklingsbane. En del er frustreret over øens negative økonomiske og demografiske udvikling og har megen energi og gode råd til, hvilke indsatser, man bør igangsætte på øen.

STATUS MEDIO SEPTEMBER 2013: HVORDAN ER FRAFLYTTEDE UNGE EN RESSOURCE FOR BORNHOLM?

På basis af ovenstående resultater samt intern brainstorming, inklusiv ideer fra Vesterålen og Island, er CRT nået til følgende forslag til hvordan fraflyttede unge (potentielt og faktisk) bidrager som ressourcepersoner på Bornholm:

- **Verdens mest loyale turister**

Fraflyttede unge er knyttet til øen gennem familie, venner og fortid og rejser derfor løbende til Bornholm. Selvom en del overnatter hos forældre, anden familie og venner, og dermed ikke genererer økonomisk forbrug på overnatning, sker der forbrug i forbindelse med andre aktiviteter, som både giver direkte og indirekte økonomiske effekter. Denne særlige turistgruppe vender tilbage år efter år, kæmper sig gennem Østersøens bølgegang og snemasserne for at komme "hjem" til jul, nogle investerer i sommerhuse, andre initierer aktiviteter på øen og sætter hinanden stævne i forbindelse med koncerter og andre kulturbegivenheder. Denne særlige "turist-gruppe" er langt mere end turister, og bør ikke på simplificeret maner betegnes potentiale tilbageflyttere. Der savnes et passende udtryk for denne globaliserede verdens mest loyale turister.

- **Fornyer Bornholms kultur og brand**

En del af de aktiviteter, som fraflyttede unge deltager i på Bornholm knytter sig til familierelationer og nogle har en karakter af nostalgi. Samtidig påvirker de unge fraflyttede hvad Bornholm er for et sted. De påvirker også udbuddet af aktiviteter der er på øen gennem deres deltagelse i lokale aktiviteter i det offentlige rum. Man kunne kalde det "Wonder-effekten".

Bornholm er blevet forynget og fornyet gennem events som Wonderfestiwall, Svaneke Beach Volley og Vang Pier Party. Pludselig kan

man som bornholmer (eller turist på Bornholm) opleve et meget stort antal unge mennesker i det offentlige rum. Det er ikke et hverdagssyn på øen. Dertil er selve det kulturelle og sociale udtryk de unge repræsenterer noget urbant og anderledes end den gængse Far-til-Fire forestilling om Bornholm. Kombineret med det urbane udtryk som fremstilles gennem øens kulinariske ny-fortolkning og andre kulturelle udviklinger, er Bornholms brand ved at blive genfortolket. Det er væsentligt, at der ikke er tale om en generaliseret markedsbaseret turiststrategi, men en reel udvikling af den mangfoldighed af kulturelle udtryk, som udspiller sig og levendegøres på øen.

- **Ambassadører for Bornholm**

De unge fraflyttede er synlige bornholmere de steder hvor de bor. De giver udtryk for, at de især i starten af deres liv væk fra Bornholm, lever i enklaver, hvor de hjælper hinanden med at finde boliger, studiejobs etc. Flere giver udtryk for, at det er positivt at komme fra Bornholm, når man søger job eller bolig. De fraflyttede unge tager ikke-bornholmske venner med til Bornholm, de omtaler bornholmske produkter, især fødevarer og fortæller generelt om øen blandt professionelle og private netværk udenfor øen. Gruppen af fraflyttede unge fungerer i dag og kan potentielt fremover fungere som ambassadører for øen og kan, såfremt man påtænker denne målgruppe ind i forskellige formidlingsstrategier, aktivere et bredt netværk af steds-loyale ambassadører.

- **Mobil videnskapital**

En del unge gav udtryk for, at deres loyalitet ligger på Bornholm og de vil gerne være med til at skabe udvikling og forandring på Bornholm. Mange har videregående uddannelser og har viden om en lang række emner. De vil gerne inddrages i afklarings- og beslutningsprocesser på Bornholm. På samme måde som eksempelvis Jane Wichmann og Lars Nørby Johansen, der begge har tilknytning til Bornholm, bidrager med særlig viden og netværk i Bornholms Vækstforum, således kan et antal fraflyttede unge, deltage på forskellig vis og i forskellige fora indenfor områder der interesserer dem.

VISUALISERING AF SPØRGESKEMA-UNDERSØGELSENS RESULTATER

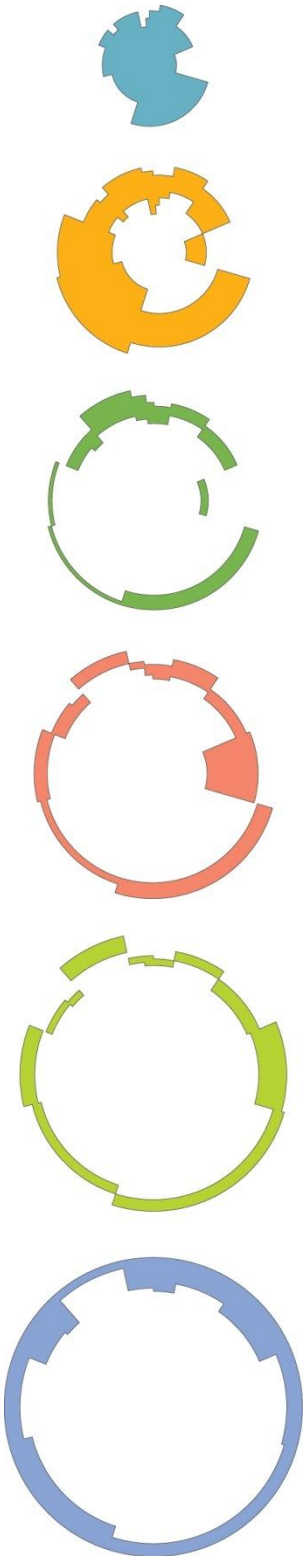

Udgangspunkt for den grafiske fremstilling af de aktiviteter som de unge engagerer sig i på Bornholm, er dels at se på hvilke arrangementstyper de unge deltager i, og dernæst hvilken form for engagement de unge bidrager med som ressource.

Figuren nedenfor illustrerer en opdeling i seks kategorier, som er resultatet af spørgeskemaundersøgelsens meget faktuelle besvarelser af hvilke konkrete aktiviteter som de unge deltager i på Bornholm.

Ud over at kategoriserer de seks **aktivitetstyper** har vi opdelt de unge i følgende kategorier, for at kunne illustrere de forskellige **engagementstyper** og former.

Enkeltperson:

- **Den fraflyttede der alene og aktivt bidrager som initiativtager eller medarrangør af aktiviteter på Bornholm.**

- **Den fraflyttede der alene og aktivt bidrager som initiativtager eller medarrangør af aktiviteter med afsæt i Bornholm, men som finder sted udenfor øen – i praksis det der betegnes som 'ovre'.**

Gruppe:

- **De fraflyttede der i grupper aktivt bidrager som initiativtagere eller medarrangører af aktiviteter på Bornholm.**

- **De fraflyttede der som gruppe bidrager som initiativtagere eller medarrangører af aktiviteter med afsæt i Bornholm, men som finder sted udenfor øen – i praksis det der betegnes som 'ovre'.**

Dette illustreres i den grafiske fremstilling som vist i nedenstående figur.

Flag med piktogrammer som symbol for de unge fraflyttede (i stedet for prikker)

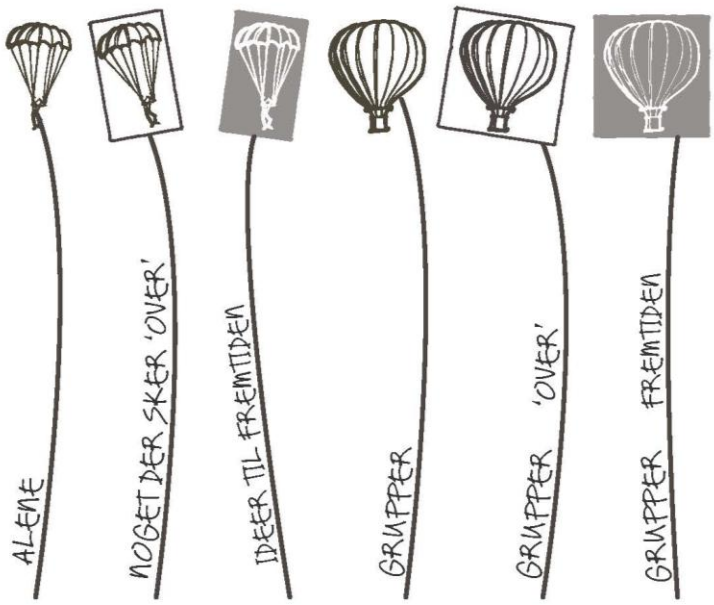

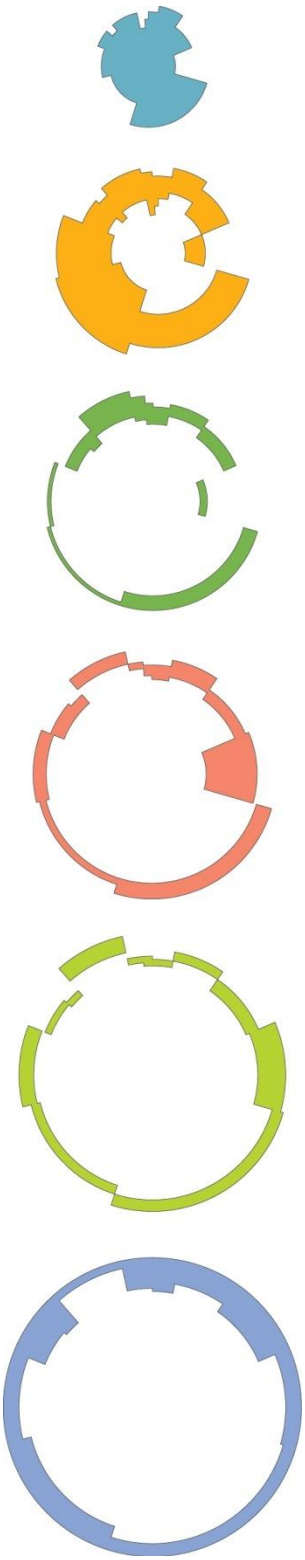

Endelig er de unge som sagt en del af aktiviteter som allerede eksisterer på Bornholm. Det gælder lige fra det at bibeholde sin tandlæge og sin frisør, som det at tilrettelægge besøgene på Bornholm, så det passer med havnefester, musikarrangementer eller sportsaktiviteter som man enten enkeltvis eller som gruppe vælger at være en del af.

Enkeltpersoner og grupper:

- **Den fraflyttede der deltager i aktiviteter som finder sted på Bornholm.**
- **De fraflyttede der i grupper deltager i aktiviteter som finder sted på Bornholm.**

Dette illustreres i figuren på følgende måde:

De glade ansigter er os der bor her...

bornholmerne...

de fastboende...

de frivillige...

der glæder sig...

der henter ved færgen...

der passer og plejer...

og kører til færgen igen...

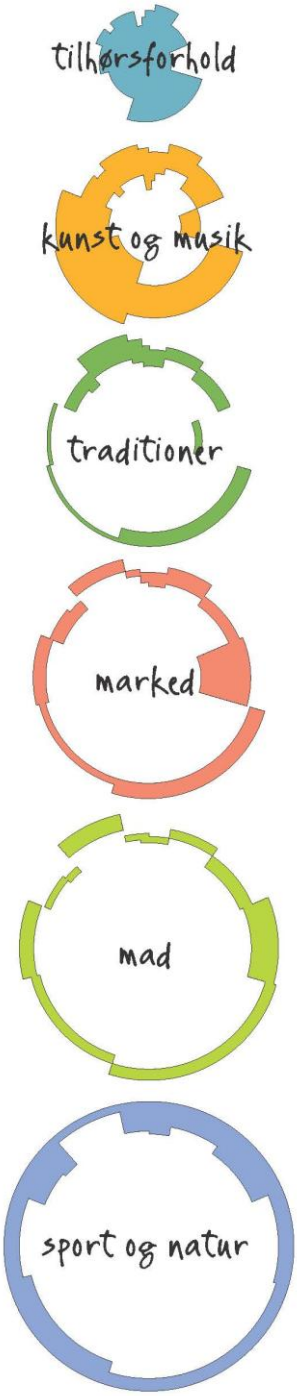

I den endelige grafiske fremstilling udregnes mængden af aktiviteter på Bornholm i forhold til de enkelte kategorier. Disse data indlejres i et årshjul, der således viser hvilke måneder, der har flest aktiviteter og samtidig hvilke kategorier disse aktiviteter repræsenterer.

Figuren ser derefter i enkeltdele ud som illustreret til venstre. På de følgende sider vises metoden step by step.

AFSLUTTENDE KOMMENTARER TIL FIGUREN

Det er vigtigt at påpege at den visuelle illustration, som præsenteres på de følgende sider, i højere grad er en metode / en model til at illustrere de unge som en aktivt bidragende ressource på Bornholm, og ikke en fuldstændig faktuel optælling af samtlige aktiviteter parret med samtlige unge fraflyttede bornholmere i aldersgruppen 20-35 år.

Metoden kan imidlertid lægges ned over et hvilket som helst yderområder og er således ikke bundet op geografisk i forhold til visualiseringen.

Det er ligeledes vigtigt at påpege, at en gentagelse af spørgeskemaundersøgelsen med udgangspunkt i den nyerhvervede viden, kategorisering og metode til grafisk fremstilling, vil kunne gøre den visuelle formidling endnu mere retvisende og målbar.

MIT HJEM ER
HVOR
MIT HJERTE ER

- tilhørsforhold
- kunst og musik
- traditioner
- marked
- mad
- sport og natur

Årets aktiviteter er delt i 6 kategorier
Dette baseret på de ting der sker
for fastboende og fraflyttede
såvel som gæster og turister

Bornholm's aktiviteter for et kalenderår
er repræsenteret her som en cirkel
med 12 segmenter (måneder) og
6 koncentriske cirkler (aktiviteter)

De sorte prikker indikere de unge
(17 – 35) fraflyttede bornholmere som
vender tilbage for en stund med
engagement og/eller deltagelse i op til flere
aktiviteter om året

Hvis...

- der var lige mange events på Bornholm
  i samtlige 12 måneder af året
- lige mange aktiviteter i hver af de 6 kategorier
- og en jævn strøm året rundt, af fraflyttede unge.....

ville kortlægning se ud som her > > >

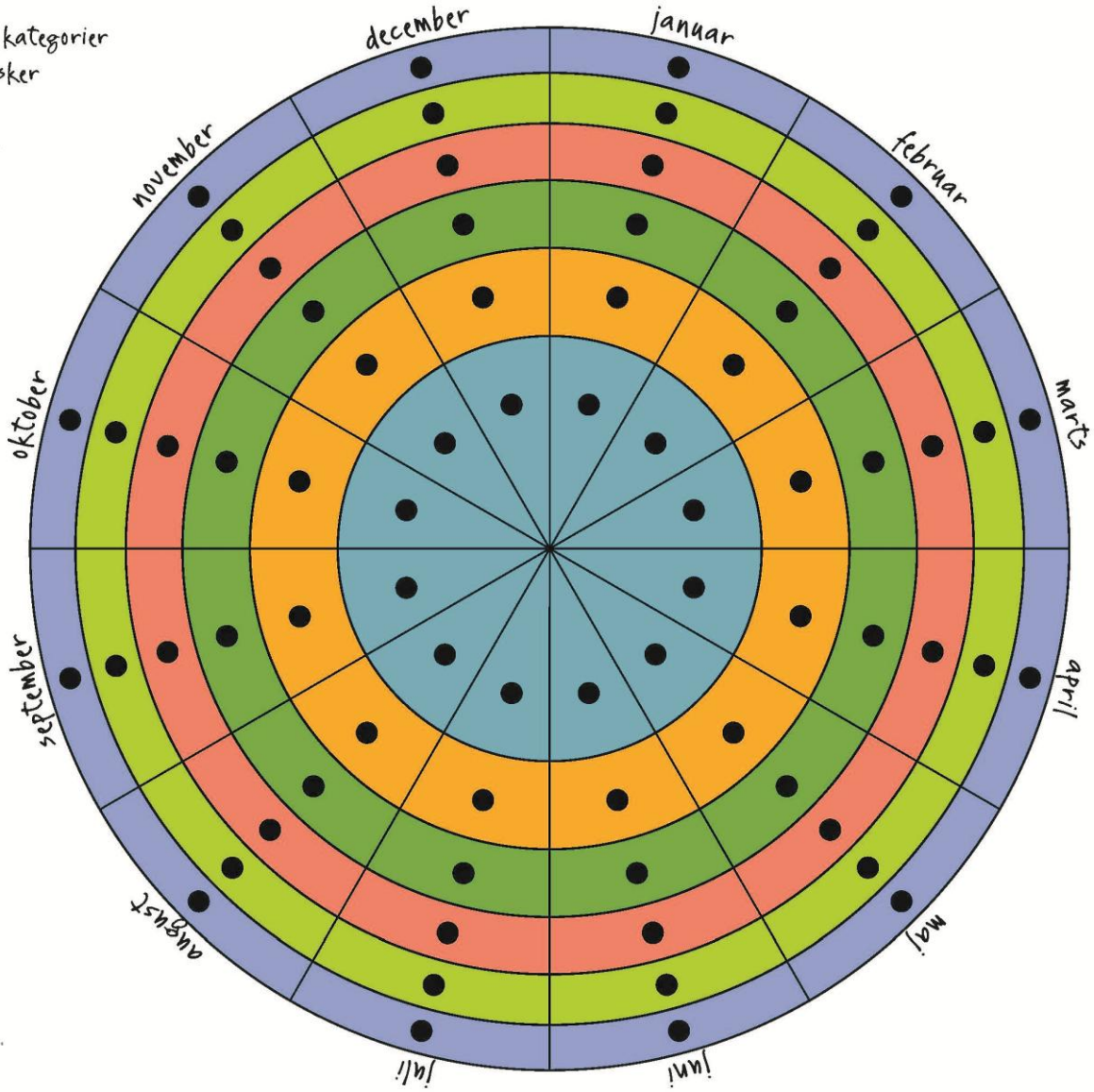

Kortlægning af konceptet:
MIT HJEM ER HVOR MIT HJERTE ER

Kortet viser de fraflyttede unge's tilbagestrømeraktivitet i det miljø (livet på Bornholm) de har vokset op i.

Kortlægningssystemet er udviklet til at visualisere sammenligning, kontrast og alsidighed mellem
- hvad der sker,
- hvornår,
- hvem er involveret,
- og indenfor hvilke genre.

Størrelsesforhold er baseret på:
- CRT's survey over fraflyttede unge's sædvaner
- DestinationBornholms kalender
- lokal kendskab.

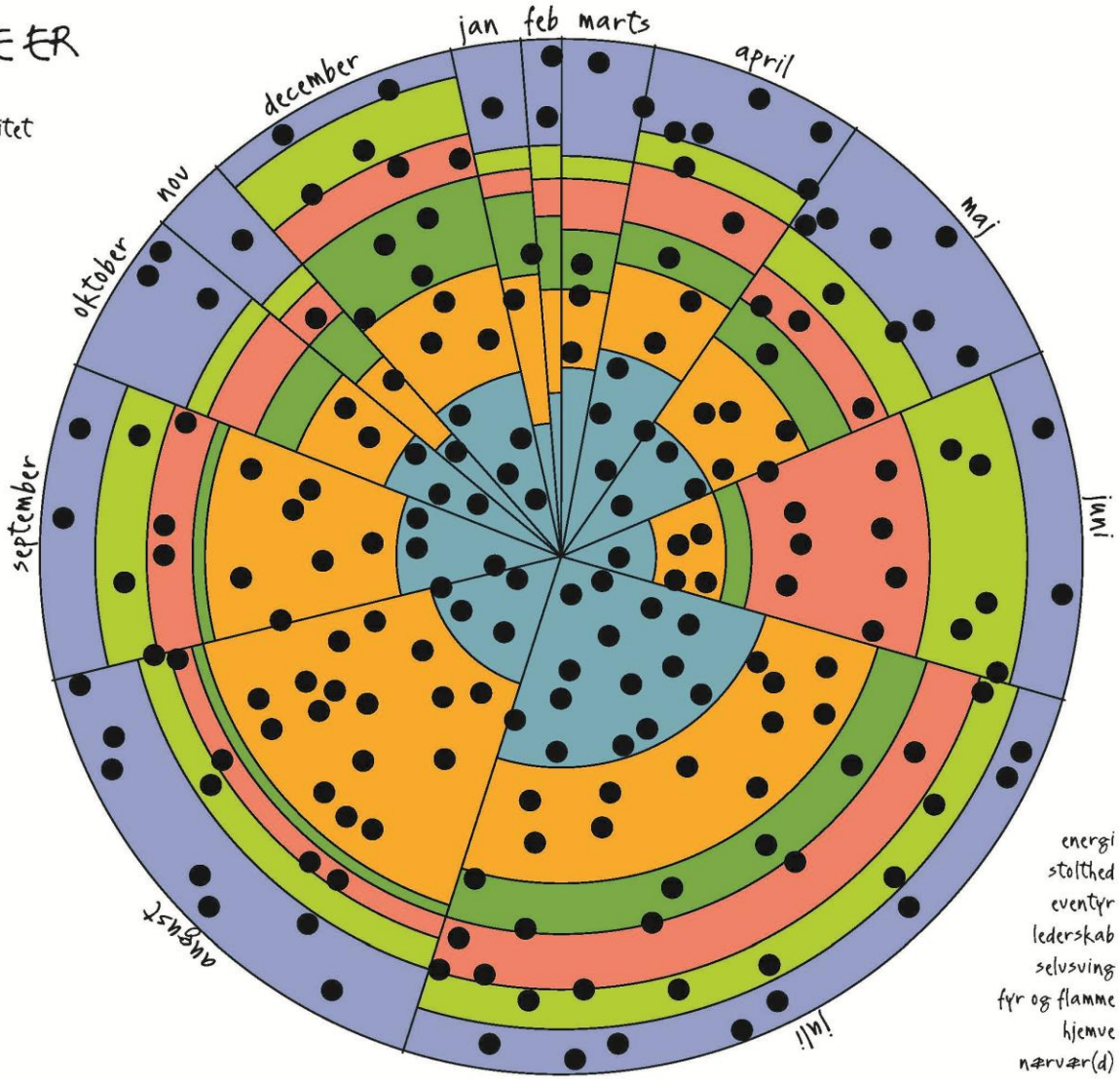

tilhørsforhold
alumni elevfester

kunst og musik
udstilling koncert

traditioner
jul f-dag tandlæge frisør

marked
folkemøde havnefest loppemarked

mad
gourmet kurser konkurrencer

sport og natur
og friluft

energi
stolthed
eventyr
lederskab
selvsving
fyr og flamme
hjemve
nærvær(d)
frivillighed

MIT HJEM ER HVOP MIT HJERTE

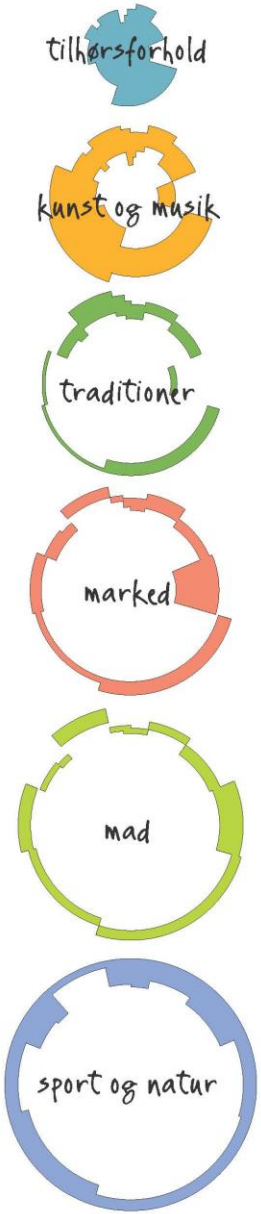

Den store planche blev præsenteret under en workshop onsdag den 18.9 2013 på CRT

Flag med piktogrammer som symbol for de unge fraflyttede (i stedet for prikker)

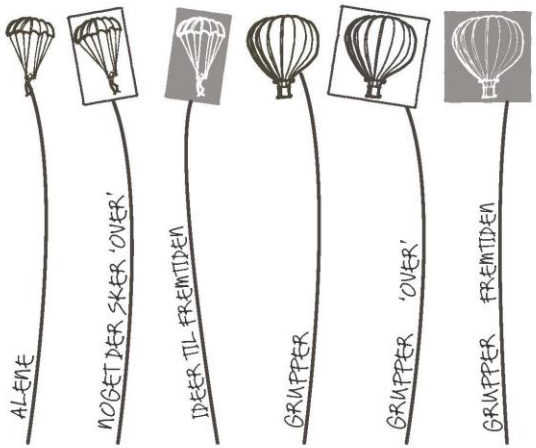

De glade ansigter er os der bor her...

bornholmerne...

de fastboende...

de frivillige...

der glæder sig...

der henter ved færgen...

der passer og plejer...

og kører til færgen igen...

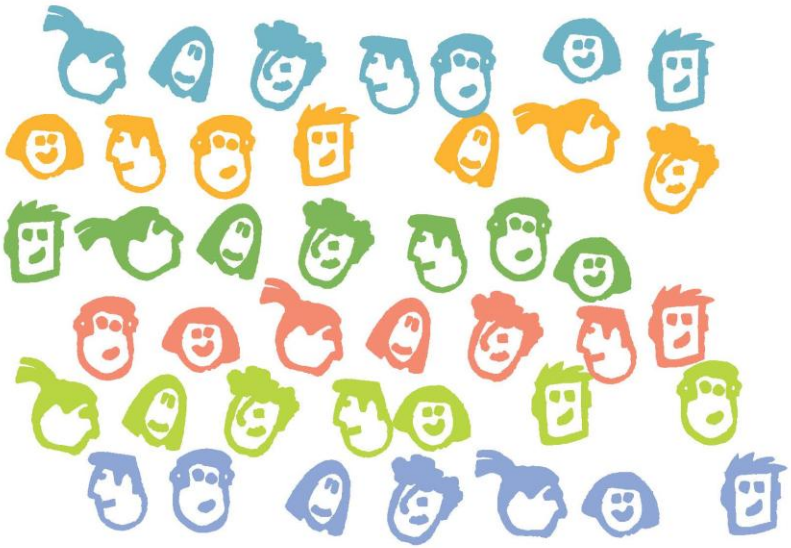

BESKRIVELSE AF UDVALGTE AKTIVITETER PÅ BORNHOLM

Spørgeskemaundersøgelsen viser at der er nogle særlige kulturelle aktiviteter som skiller sig markant ud, når man spørger de unge hvilke motiver de har for at besøge Bornholm. Disse aktiviteter er for en dels vedkommende udviklet og arrangeret af fraflyttede unge, og fungerer som sammenhængskraft både i den periode hvor de finder sted på Bornholm, men også i den lange planlægnings- og forberedelsesfase, hvor arbejdsfællesskabet og netværket udvikles og anvendes udenfor øen, primært i København.

Vi har valgt her at give disse aktiviteter en yderligere beskrivelse illustreret af billeder, der gerne skulle vidne om den overvældende betydning som aktiviteterne og events har for Bornholm, både for de fastboende, de fraflyttede og de tilrejsende turister.

WONDERFESTIWALL

Wonderfestiwall er tredages musikfestival med fokus på både etableret og eksperimenterende pop og rockmusik og med en unik placering ved slotsruinen Hammershus. Wonderfestiwall er hverken i form eller struktur komparativ med noget andet oplevelsestilbud på Bornholm, den er unik, idet ingen andre har forsøgt at etablere et lignende arrangement, med udspring i arrangørernes eget behov for god musik og hyggeligt samvær. Samtidig er eventen et godt eksempel på, hvordan et

personbåret netværk kan fungere som en afgørende faktor, når man ønsker at iscenesætte en aktivitet i et yderområde.

Den første Wonderfestiwall i 2008 blev skabt af otte unge mænd i alderen 20-29 år, alle med bornholmske rødder, og enige om at gøre noget ved manglen på ungdomskultur på Bornholm. De dannede foreningen; Den Kulturelle Uafhængighedshær, med det erklærede mål at danne et kulturelt miljø på Bornholm på de unges præmisser, gerne udenfor turisternes højsæson. I løbet af festivalens levetid har den udviklet sig fra en udvidet gymnasiefest, som de selv udtrykker det, til henholdsvis 400 gæster i 2008, 1.000 betalende gæster i 2009 til 1.500 betalende gæster i 2010 og så videre til 3.500 gæster, 700 frivillige og 38 bands i 2013. Gæsterne er fortrinsvis unge under uddannelse, i alderen 15 – 25 år, heraf kommer 47 % fra andre steder end Bornholm.

Festivalen er grundstenen i foreningens arbejde, og målet er at sætte Bornholm på de unges musiske landkort, som flere musikfestivaler allerede har gjort for mindre lokalsamfund. Dele af festivalens overskud går dels til velgørenhed på Bornholm, hovedsagligt til ungdommen og ungdomskulturen, derudover går en vis procentdel til næste års festival.

Foreningen arrangerer samtidig både 'Vang Pier Beach Party', 'Studenterugen' og en række vintermusikarrangementer under navnet Wall of Wonders. Initiativet er startet for at skabe oplevelsestilbud på Bornholm året rundt, og ud fra en vision om at arrangementerne flyttes rundt på hele øen, så musikken kan opleves i nye og alternative rammer. Initiativet skal ses som et alternativ til den i forvejen eksisterende musikkultur.

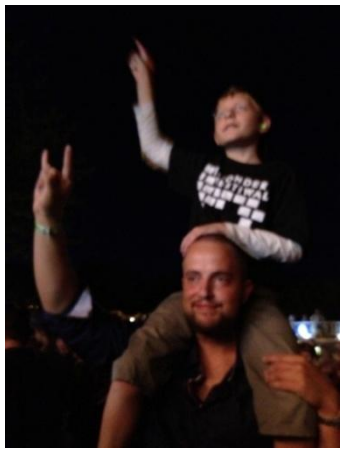

BORNSHORTS INTERNATIONALE FILMFESTIVAL

Bornshorts Internationale Filmfestival er en kortfilmfestival som foregår over tre dage og blev afviklet for 6. gang i september 2013. Filmfestivalens formål er at bane vejen for filminstruktører og producere, som er på vej frem, for at hjælpe dem videre i deres karriere. Bornshorts er dermed på forkant med fremtidens filminstruktører, idet kortfilm er mediet, hvor unge talenter prøver kræfterne af, før de kaster sig ud i deres første spillefilm.

Programmet består af kreative og innovative film, som afprøver og udfordrer grænserne for hvordan en historie kan fortælles og sætter ofte aktuelle emner og dilemmaer på spidsen. Der bliver vist film i kategorierne kort fiktion, animation, musikvideo, fashion film og som noget nyt student film, som henvender sig til filmskoler og medieuddannelser. Filmene bliver bedømt af en international jury, håndplukket mellem producere og filminstruktører. Festivalen inviterer også erfarne filminstruktører som sammen med juryen kan være med til at inspirere og dele ud af deres erfaring via Q&A og masterclasses.

Begivenheden henvender sig både til filmbranchen – især den nye generation af filmfolk - og til et publikum, som har smag for kreativ historiefortælling, hvor ideen driver filmsproget.

Festivalen finder sted i biografen Scala Gudhjem. Foreningen bag biografen er arrangører af Bornshorts Internationale Filmfestival, sammen med initiativtager Flemming Jetmar, opvokset på Bornholm, nu bosiddende i London, hvor han arbejder som filmfotograf samt bornholmeren og tilbageflytteren Lene Koefoed, som har en bred erfaring, som bl.a. filmfestivalkoordinator af Balticum Film- og TV festival. Festivalen drives udelukkende af frivillige kræfter.

SVANEKE BEACHVOLLEY

Svaneke Beachvolley blev startet af Maria & Malene i 1997.
De beskriver sig selv som den heldige generation, der havde et helt særligt sammenhold, da de alle boede i Svaneke. Svaneke Beachvolley udsprang af et ønske om at bevare dette enestående sammenhold.

Igennem tiden har kernen af det oprindelige beachvolley-folk forgrenet sig, og kærester, ferievenner og en håndfuld af den efterfølgende generation er kommet til. Og derfor har gruppen bag valgt at slå streg i sandet for at bevare den oprindelige idé. For Svaneke Beachvolley er ikke bare en stor sjov fest, det er et samlingspunkt for de unge der er rundet af den samme generation.

Den eksklusivitet som præger arrangementet udtrykkes således i forenings maniFEST: 'Så københavnersnuder og ukendte nudister og turister, I må pænt se på. Vi vil egentlig gerne have plads til alle byens børn, men så vil Svaneke Beachvolley ikke kunne ændre sig i takt med vores alder. Vi vil i stedet opfordre de unge til at starte egne traditioner, vi kan varmt anbefale det.

Hver år i juli samles derfor op til 100 fraflyttede unge på Svaneke Torv og viser hvorledes årets tema såsom: Woodstock, Maskarade, Hot badedyr eller f.eks Dig selv om 20 år, er fortolket på mest kreativ måde, og dyster om den store vandrepokal, der efterfølgende uddeles ved Svaneke fyr, hvor strandbaren danner ramme om volleyball-turnering og gensynsfest.

KOKKEKONKURRENCE SOL OVER GUDHJEM

I 2009 startede Mikkel og Mads Marschall en kokkekonkurence på Gudhjem Havn på Bornholm med deltagelse af en række af Danmarks bedste kokke. Et stjernespækket dommerpanel af køkkenchefer fra nogle af landets ypperste restauranter sad allerede fra det første år i dommerpanelet. Alt dette for at skabe mere fokus på lokale råvarer. De to bornholmskfødte drenge har med deres engagement fået konkurrencen til at gro år for år og kokkekonkurrencen er nu en årlig begivenhed på Bornholm hver sommer i juni måned.

Interessen fra tilskuere, lokalsamfund, producenter og sponsorere er med årene blot blevet større og større og dertil er fulgt stigende mediebevågenhed med tilstedeværelsen af journalister fra danske dagblade og madmagasiner. Yderligere har hele arrangementet siden starten været transmitteret direkte af TV2 Bornholm.
Mikkel har en fortid fra en lang række gourmet restauranter med stjerner i Guide Michelin og sammen med sin bror, Mads, som er uddannet i sports management og et stort team af frivillige bornholmere og venner, har de skabt det, som i dag kendes som Danmarks største kokkekonkurrence.

BORNHOLMS KULTURUGE

En af de tilbagevenden begivenheder på det kulturelle kort, som de unge fraflyttede nævner som begrundelse for at besøge Bornholm og engagere sig i aktiviteten, er Bornholms Kulturuge. Kulturugen blev etableret i 2001 og finder sted hvert år i september, med oplevelser for såvel unge som ældre indenfor musik, teater, film, poesi og kunsthåndværk. Foreningen bag kulturugen har til formål at gennemføre kulturugen udenfor den turistmæssige højsæson som et bidrag til at udvide turistsæsonen. Kulturugen råder over økonomiske puljemidler, hvor både etablerede kulturinstitutioner og de mange bornholmske foreninger har mulighed for at søge til deres ideer og aktiviteter, hvilket har været med til at inddrage bornholmerne og give en følelse af medejerskab. Foreningernes frivillige er med til at gennemføre arrangementerne. Kulturugen har en deltidsansat koordinator.

SNOGEBÆK HAVNEFEST

En anden væsentlig aktivitet som de unge peger på, er den tilbagevendende begivenhed Snogebæk Havnefest, som i 2013 bliver afviklet for 41. gang. Snogebæk havnefest hører til en af de mest populære sommerfester på Bornholm. 600 frivillige arbejder på festivalen, som varer i 4 dage, og overskuddet går til idrætsarbejdet i den lokale idrætsforening.

ETAPE BORNHOLM

Ud over de mange kulturelle aktiviteter viser spørgeskemaundersøgelsen at sport og natur er væsentlige bevæggrunde, og her er den vel nok største event Etape Bornholm. Løbet er opbygget som en Marathon-distance fordelt over et 5-dages etapeløb, og placeret i de forskellige terræner; klipper, strand, skov, by som Bornholm råder over. Løbet aktiverer mere end 2000 deltagere, og for at koordinere dette arbejder 8 frivillige i etapeudvalget hele året, derudover anvender ca. 25 frivillige hver 10 timer ugentligt i ugerne op til løbet, og endelig engageres der i de fem dage løbet varer ca. 175 frivillige hver dag.

Samlet set estimeres løbet at omsætte for omkring 10 mio. kr. i perioden i form af overnatninger og dagsforbrug til deltagere og medfølgere.

UNGE FRAFLYTTERE PUSTER NYT LIV I DERES HJEMEGN

Selv efter unge fra landets udkantsområder er flyttet væk, føler de stort ansvar for deres hjemegn. Nyt projekt forsøger at se på de fraflyttede unge som en ressource fremfor et dræn. Dén tilgang har en overraskende gevinst.

Af Bine Madsen
Dagbladenes Bureau, september 2013

Sarah Marie Jensen har altid vidst, at hun på et tidspunkt var nødt til at forlade sin fødeø Bornholm for at videreuddanne sig. Det er ganske enkelt et livsvilkår, der følger med det at vokse op i et af landets yderområder. Manglen på muligheder skubber effektivt de unge ud af reden eller som den 21-årige RUC-studerende selv siger:

- Når man er færdig med gymnasiet, er det som om, hele ens omgangskreds forlader øen, og jeg har også altid selv glædet mig til at komme ud og få nye erfaringer. Men det er ikke ensbetydende med, at Bornholm ikke stadig betyder noget for mig. Tværtimod.

Sarah Marie Jensen kunne med sit Bornholmer-exit sidste år været blevet en del af en udvikling, der udfordrer livet mange steder udenfor de store byer. For når de unge flytter fra yderområderne, bliver der færre til at holde udviklingen i gang. Færre kræfter skaber færre muligheder og gør områderne endnu mindre attraktive.

Men et nyt projekt på Bornholm ser ud til at være med til at sørge for, at unge som Sarah Marie Jensen bliver ved med at være en ressource for solskinsøen, selvom de ikke længere bor der.

Med inspiration fra særligt Norge, men også fra Island, forsøger Center for Regional- og Turismeforskning med projektet at ændre opfattelsen af de unge fraflyttere. I stedet for at tænke på dem som nogle, der sender befolkningsudviklingen i den forkerte retning og som død og pine skal lokkes tilbage, så er målet i stedet at få de unge til at dele deres talenter og erfaringer med hjemegnen uden nødvendigvis at flytte hjem.

SKABER REEL VÆRDI

Projektet hedder "Mit hjem er, hvor mit hjerte er" og har projektleder på Center for Regional- og Turismeforskning, Lene Rømer, i spidsen.

- Det er ikke nødvendigvis særligt effektivt at tvinge en tilbageflytningsstrategi ned over de unge. Hvis man hæfter en elastik i ryggen på de unge, vil de instinktivt få lyst til at klippe den over. Men i Norge har de til gengæld gode erfaringer med at opsøge de unge, der er rejst ud og anerkende dét, de har lært, samtidig med at man giver

dem mulighed for i kortere eller længere periode at komme hjem og dele det med hjemegnen, siger hun.

Det er her, unge som Sarah Marie Jensen kommer ind i billedet. For selvom hun ikke længere bor på Bornholm, er hun stadig med til at arrangere festivalen "Wonderfestiwall", der finder sted på fødeøen hvert år i august. Andre fraflyttede unge byder ind med kræfter, talent og erfaring til arrangementer som strandfesten 'Vang Pier Beach Party', karnevallet 'Svaneke Beach Party, kokkekonkurrencen 'Sol over Gudhjem' og filmfestivalen 'Bornshorts' og i en helt ny survey foretaget blandt disse unge, viser det sig, at nok tæller de unge ikke længere med i det samlede befolkningsantal, men de tilfører stadig øen masser af værdi. Både i form af reel omsætning i forbindelse med arrangementerne og i form af eftertragtet branding, men også som rollemodeller for øens tilbageblevne unge og som ambassadører for øen.

- I virkeligheden er der en enorm ressourcemængde til rådighed, hvis bare man skaber rum for at styrke det. Man skal holde forbindelsen til de unge, give dem anerkendelse og hjælp til at udnytte mulighederne optimalt. Til gengæld oplever vi, at de unge meget gerne vil. Fordi det i sidste ende slet ikke handler så meget om, hvor man bor, men hvor man kommer fra, siger Lene Rømer.

EN FØLELSE AF ANSVAR

At hjemstavnsfølelsen er stærk og vedholdende hos de unge fra landets yderområder vidner flere undersøgelser om.

Professor ved Center for Landdistriktsforskning, Gunnar Lind Haase Svendsen har i to undersøgelser kigget nærmere på motiverne hos dem, der dels er flyttet fra, dels er flyttet til Lemvig Kommune. Kommunen har siden 2000 haft en befolkningstilbagegang på 10 procent, hvilket blandt andet skyldes, at det absolutte flertal af kommunens unge borgere vælger at flytte væk.

Det er ikke ensbetydende med, at de unge altid er glade for at skulle flytte. De gør det ofte, fordi manglen på uddannelses- og jobmuligheder tvinger dem til det.

- For de unge er der tit tale om en kamp mellem fornuft og følelse, hvor fornuften vinder, fordi man jo skal have en uddannelse og et arbejde, der passer til ens kvalifikationer. Men der er stadig en overraskende stærk hjemegnsfølelse og en stærk tilknytning til den vestjyske mentalitet, siger Gunnar Lind Haase Svendsen, der ser spændende perspektiver i projektet fra Bornholm. I hvert fald er han ikke i tvivl om, at de unge som udgangspunkt gerne vil engagere sig i deres hjemegn, også efter at de er flyttet.

- Det er i virkeligheden de færreste, der ikke på et eller andet tidspunkt får lyst til at flytte tilbage, men det er jo slet ikke alle, der har muligheden for det. De har dog stadig en stor ansvarsfølelse og er i virkeligheden meget berørt af de udfordringer, der knytter sig til deres hjemegn, siger han.

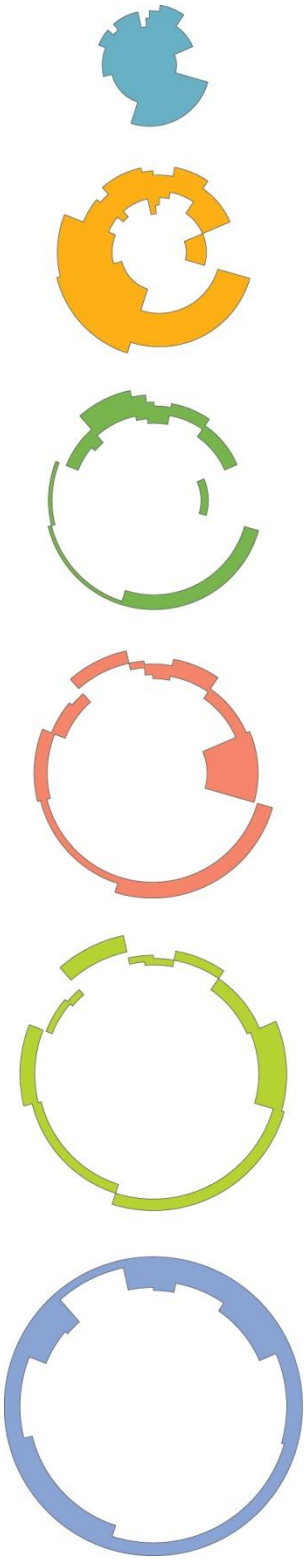

DEN AFGØRENDE TILKNYTNING

På Limfjordsøen Fur har man til gengæld haft succes med at standse flere års befolkningsnedgang, men også her tvinger de begrænsede muligheder øens få unge til at flytte væk. Godt en fjerdedel ender ganske vist med at vende tilbage. Alligevel mener John Brinch Bertelsen, der er museumsinspektør og forfatter til en analyse af tilflytningsfaktorerne på Fur, at der er et endnu større potentiale i netop styrke de unges tilknytningsfølelse.

- Det er så vigtigt, at vi husker at inddrage de unge og viser dem, at vi anerkender deres ressourcer, mens de er her. For det gør om ikke andet, at når de rejser herfra, er det med en vished om, at de har noget væsentligt at bidrage med til et lokalsamfund. Og det er godt at vide, når man senere i livet skal træffe valget om, hvor man vil slå sig ned med sin familie, siger han.

Tilknytningen forsøger man blandt andet at styrke gennem et nyoprettet uddannelseslegat, der skal hjælpe Furs unge til at søge ud i verden og dygtiggøre sig.

Til legatet knytter der sig et håb om, at de unge på et tidspunkt vælger at dele deres nye kvalifikationer med hjemøen, men først og fremmest handler det om at sende et stærkt signal til de unge og deres familier: At komme fra Fur skal ikke være en forhindring i at udvikle sit talent. Tværtimod.

Også seniorforsker ved Statens Byggeforskningsinstitut, Helle Nørgaard, opfordrer til, at man begynder at se de unge som andet og mere end nogle, der dræner yderområderne for ressourcer, når de flytter.

- En fjerdedel af befolkningen vil faktisk gerne flytte ud i landets yderområder, men nogle af dem fravælger det på grund af en række barrierer. Det handler ikke kun om konkrete forhindringer som mangel på arbejdspladser, men også om mentale billeder af mulighederne i et givent område. Der kan de unge være en værdifuld ressource. Både i forhold til at nuancere de billeder som ambassadører for det, de kommer fra, men også i forhold til at få ting til at ske på deres hjemegn – også selvom de ikke længere selv bor der.

MULIGHEDER DE FLESTE STEDER

Tilbage på Bornholm er projektet "Mit hjerte er, hvor mit hjem er" stadig i startfasen, og derfor foreligger der ingen endelige resultater. Men erfaringer fra det lignende projekt i Norge taler sit eget tydelige sprog. Ikke alene har "tilbagestrømmerne", som man kalder de unge fraflyttere, skabt nye muligheder og flere projekter i de små lokalsamfund og dermed gjort området mere attraktivt for de tilbageblevne. Flere ender selv med at få permanent adresse i fødebyen, påpeger projektleder Lene Rømer.

- Udgangspunktet er alene, at man opfordrer de unge til at komme tilbage i en kortere og længere periode, men det viser sig, at de ofte ender med at blive, fordi de gennem dét arbejde får skabt en anden

identitet og et andet netværk, hvor de kan blomstre, siger hun og påpeger, at mange andre steder i Danmark sagtens kan gribe ideen og udnytte de unges ressourcer.

Lige nu nyder Sarah Marie Jensen bare at studere på universitet og med jævne mellemrum at stable kulturelle projekter på benene på Bornholm i et miljø, hvor der er masse af mulighed for indflydelse. Men om hun ender med at flytte sin adresse tilbage til Bornholm, ved hun endnu ikke.

- Jeg tror kun, det er sundt at være lidt væk, for så kan man også tage noget af den verden, man møder, med sig hjem. Uanset hvad, så er det i hvert fald ikke længere manglen på muligheder, der vil afholde mig fra at flytte hjem. Jeg tror nemlig på, at jeg selv kan være med til at skabe de muligheder.

MIT HJEM ER
HVOR
MIT HJERTE ER

CRT
CENTER for REGIONAL-
& TURISMEFORSKNING